

Бердянський державний педагогічний університет
Кафедра соціальної роботи та інклюзивної освіти

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувачка кафедри

 К. В. Петровська

“01” вересня 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки здобувачів I рівня вищої освіти

ВВС 02 ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-АКТИВНОЇ ПОЗИЦІЇ МОЛОДІ

(назва навчальної дисципліни)

Спеціальність: 231 Соціальна робота
(шифр і назва спеціальності)

Освітньо-професійна програма: «Соціальна робота та соціальна педагогіка»
(назва освітньої програми)

Факультет дошкільної, спеціальної та соціальної освіти
(назва факультету)

Бердянськ, 2020 рік

Робоча програма “Формування соціально-активної позиції молоді” для здобувачів вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота
(код і назва спеціальності)

Освітньо-професійної програми «Соціальна робота та соціальна педагогіка»

Розробник: кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти Тургенєва А. О.

Робочу програму погоджено проектною групою освітньо-професійної програми «Соціальна робота та соціальна педагогіка» та схвалено на засіданні кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти

від “01” вересня 2020 року (протокол № 2)

Завідувачка кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти

_____ (К. В. Петровська)

Гарант освітньо-професійної програми «Соціальна робота та соціальна педагогіка»

_____ (А. О. Тургенєва)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>23 Соціальна робота</u> (шифр і назва)	Вибіркова	
	Спеціальність <u>231 Соціальна робота</u> (шифр і назва)		
Модулів – 1	Освітньо-професійна програма: <u>«Соціальна робота та соціальна педагогіка»</u>	Рік підготовки	
Змістових модулів – 6		3-й	3-й
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
Мова навчання: українська		5-й	5-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3	Освітній ступінь: <u>бакалавр</u>	Лекції	
		16 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	4 год.
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		60 год.	80 год.
		Індивідуальні завдання:	
		9 год.	
		Вид контролю:	
залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 30/60 годин (33/67%)

для заочної форми навчання – 10/80 годин (11/89%)

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни “Формування соціально-активної позиції молоді” є оволодіння майбутніми соціальними працівниками технологією формування соціально-активної позиції молоді.

Основними завданнями вивчення дисципліни “Формування соціально-активної позиції молоді” є розкриття факторів та етапів розвитку соціальної активності особистості; ознайомлення здобувачів вищої освіти з методикою формування соціально-активної позиції; оволодіння вміннями, необхідними для соціальної роботи з формування соціально-активної позиції молоді.

Основні результати навчання і компетентності згідно з вимогами освітньо-професійної програми:

№ з/п	Програмні компетентності	Компетенції	Результати навчання
1.	ЗК-8	Здатність генерувати нові ідеї (креативність).	ПР-10 Здатен проектувати зміст, етапи індивідуально-диференційованого, особистісно-зорієнтованого підходу в соціальній роботі.
2.	ФК-1	Здатність використовувати базові знання фундаментальних наук в обсязі, необхідному для освоєння дисциплін циклу професійної підготовки.	ПР-1 Здатен установлювати зв'язки міждисциплінарних знань, які сприяють соціалізації особистості, її розвитку та попередженню виникнення соціальних проблем.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Теоретичні основи формування соціально-активної позиції особистості

Актуальність проблеми формування соціально-активної позиції особистості в умовах сьогодення. Мета, завдання, термінологічно-понятійний апарат курсу. Сучасні наукові підходи до формування соціально-активної позиції особистості. Фактори становлення і розвитку соціально-активної позиції особистості в підлітковому та юнацькому періодах життєдіяльності.

Тема 2. Соціальна активність як чинник суспільного розвитку

Ідентифікація особистості як визначення людини у соціальному просторі. Ідентичність як відчуття збігу зовнішнього та внутрішнього «Я». Види ідентичностей: гендерна, сімейна, громадянська, мовна, конфесійна та ін. Соціально-структурний аспект ідентифікації. Ідентифікаційні практики як віднесення себе до певних позицій у соціальному просторі. Соціально-статусна ідентичність. Поняття стилю та способу життя. Ставлення до життя та його основні типи (оптимізм і скептицизм, практичний і споглядальний). Актуальний та потенційний життєвий успіх. Поняття життєвої стратегії. Життєві стратегії особистості у суспільстві, що трансформується.

Тема 3. Особливості формування соціально-активної позиції молоді

Вітчизняний та зарубіжний досвід соціальної роботи з розвитку соціально-активної позиції молоді. Форми прояву соціальної активності молоді (рефлексія та поведінка; активність індивіда, активність суб'єкта й активність особистості; надситуативна активність). Види соціальної активності молоді (пізнавальна, трудова, соціально-політична).

Тема 4. Основні напрями діагностики соціально-активної позиції молоді

Поняття соціальної взаємодії та її рівні. Соціальні норми та соціальний контроль як регулятори соціальної взаємодії. Види соціальних норм. Поняття соціального контролю та соціальних санкцій. Види соціальних санкцій (позитивні, негативні, формальні, неформальні). Критерії сформованості соціально-активної позиції молоді. Діагностичний інструментарій вивчення рівня сформованості соціально-активної позиції молоді.

Тема 5. Моделювання процесу формування соціально-активної позиції молоді

Елементи моделі формування соціально-активної позиції. Формування компетентностей молоді (комунікативної, організаційної, поведінкової, соціокультурної, соціально-психологічної). Бюджет часу та програма життєдіяльності особистості. Соціальні ролі (бажані, прийнятні, недоречні). Передбачуваність поведінки рольового партнера. Проблема міжособистісного взаєморозуміння. Перешкоди на шляху до взаєморозуміння. Пізнавальна творчість як знаходження нових знань.

Тема 6. Практика здійснення соціальної роботи з формування соціально-активної позиції молоді

Забезпечення мотивації до вироблення власної соціально-активної позиції. Забезпечення цілеспрямованого розвитку соціальної активності шляхом організації колективу, самоврядування. Залучення до активної діяльності, створення стимулювального і розвивального середовища з використанням інтерактивних форм роботи (рольові ігри, змагання, тренінги). Створення гуманних відносин між суб'єктами виховання. Навчання соціальним навичкам («Задавання питання», «Початок бесіди», «Прийняття критики», «Слова вдячності»).

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	л		п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Тема 1. “Теоретичні основи формування соціально-активної позиції особистості”												
1.1.-1.2. Формування соціально-активної особистості як соціальна проблема	15	2	2			11	15	2	-			13
Разом за тему 1	15	2	2			11	15	2	-			13
Тема 2. “Соціальна активність як чинник суспільного розвитку”												
2.1. Особливості формування ідентифікації та ідентичності особистості в сучасних умовах суспільства	7	2	-			5	7	-	-			7
2.2. Життєві стратегії особистості в умовах соціальних змін	8	-	4			4	8	-	-			8
Разом за тему 2	15	2	4			9	15	-	-			15
Тема 3. “Особливості формування соціально-активної позиції молоді”												
3.1. Специфіка соціальної роботи з формування соціально-активної позиції молоді	7	4	-			3	7	2	-			5
3.2. Зарубіжний досвід соціальної роботи з формування соціально-активної позиції молоді	8	-	2			6	8	-	-			8
Разом за тему 3	15	4	2			9	15	2	-			13
Тема 4. “Основні напрями діагностики соціально-активної позиції молоді”												
4.1. Роль соціальної взаємодії у формуванні соціально-активної позиції молоді	7	2	-			5	7	-	-			7
4.2. Критерії, показники та рівні сформованості соціально-активної позиції молоді	8	-	2			6	8	-	-			8
Разом за тему 4	15	2	2			11	15	-	-			15
Тема 5. “Моделювання процесу формування соціально-активної позиції молоді”												
5.1. Модель	7	2	-			5	7	2	-			5

5. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	<i>“Теоретичні основи формування соціально-активної позиції особистості”</i>	2	2
1.	Формування соціально-активної особистості як соціальна проблема 1. Актуальність проблеми формування соціально-активної позиції особистості в умовах сьогодення. 2. Мета, завдання, термінологічно-понятійний апарат курсу.	2	2
2.	<i>“Соціальна активність як чинник суспільного розвитку”</i>	2	-
1.	Особливості формування ідентифікації та ідентичності особистості в сучасних умовах суспільства 1. Ідентифікація особистості як визначення людини у соціальному просторі. 2. Ідентичність як відчуття збігу зовнішнього та внутрішнього «Я». 3. Види ідентичностей: гендерна, сімейна, громадянська, мовна, конфесійна та ін. 4. Соціально-структурний аспект ідентифікації.	2	-
3.	<i>“Особливості формування соціально-активної позиції молоді”</i>	4	2
1.	Специфіка соціальної роботи з формування соціально-активної позиції молоді 1. Вітчизняний досвід соціальної роботи з розвитку соціально-активної позиції молоді. 2. Форми прояву соціальної активності молоді (рефлексія та поведінка; активність індивіда, активність суб'єкта й активність особистості; надситуативна активність). 3. Види соціальної активності молоді.	4	2
4.	<i>“Основні напрями діагностики соціально-активної позиції молоді”</i>	2	-
1.	Роль соціальної взаємодії у формуванні соціально-активної позиції молоді 1. Поняття соціальної взаємодії та її рівні. 2. Соціальні норми та соціальний контроль як регулятори соціальної взаємодії. 3. Види соціальних норм.	2	-
5.	<i>“Моделювання процесу формування соціально-активної позиції молоді”</i>	2	2
1.	Модель формування соціально-активної позиції молоді	2	2

	1. Елементи моделі формування соціально-активної позиції. 2. Формування компетентностей молоді (комунікативної, організаційної, поведінкової, соціокультурної, соціально-психологічної).		
6.	<i>“Практика здійснення соціальної роботи з формування соціально-активної позиції молоді”</i>	4	-
1.	Соціально-педагогічні умови формування соціально-активної позиції молоді 1. Забезпечення мотивації до вироблення власної соціально-активної позиції. 2. Забезпечення цілеспрямованого розвитку соціальної активності шляхом організації колективу, самоврядування. 3. Залучення до активної діяльності, створення стимулювального і розвивального середовища з використанням інтерактивних форм роботи (рольові ігри, змагання, тренінги). 4. Створення гуманних відносин між суб'єктами виховання.	4	-
Усього		16	6

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	<i>“Теоретичні основи формування соціально-активної позиції особистості”</i>	2	-
1.	Формування соціально-активної особистості як соціальна проблема 1. Сучасні наукові підходи до формування соціально-активної позиції особистості. 2. Фактори становлення і розвитку соціально-активної позиції особистості в підлітковому та юнацькому періодах життєдіяльності.	2	-
2.	<i>“Соціальна активність як чинник суспільного розвитку”</i>	4	-
1.	Життєві стратегії особистості в умовах соціальних змін 1. Ідентифікаційні практики як віднесення себе до певних позицій у соціальному просторі. 2. Ставлення до життя та його основні типи (оптимізм і скептицизм, практичний і споглядальний). 3. Актуальний та потенційний життєвий успіх. 4. Поняття життєвої стратегії. Життєві стратегії особистості	4	-

	у суспільстві, що трансформується.		
3.	<i>“Особливості формування соціально-активної позиції молоді”</i>	2	-
1.	Зарубіжний досвід соціальної роботи з формування соціально-активної позиції молоді 1. Напрями соціальної роботи з формування соціально-активної позиції молоді у Німеччині. 2. Аналіз сучасної практики формування соціально-активної позиції молоді у Польщі.	2	-
4.	<i>“Основні напрями діагностики соціально-активної позиції молоді”</i>	2	-
1.	Критерії, показники та рівні сформованості соціально-активної позиції молоді 1. Структурні компоненти соціально-активної позиції особистості. 2. Критерії сформованості соціально-активної позиції молоді (мотиваційно-цільовий, когнітивно-ціннісний, діяльнісно-поведінковий). 3. Рівні сформованості соціально-активної позиції молоді.	2	-
5.	<i>“Моделювання процесу формування соціально-активної позиції молоді”</i>	2	2
1.	Взаєморозуміння та творчість в контексті формування соціально-активної позиції молоді 1. Проблема міжособистісного взаєморозуміння. Перешкоди на шляху до взаєморозуміння. 2. Пізнавальна творчість як знаходження нових знань. 3. Створююча творчість як орієнтація на певний результат.	2	2
6.	<i>“Практика здійснення соціальної роботи з формування соціально-активної позиції молоді”</i>	2	2
1.	Соціально-педагогічні умови формування соціально-активної позиції молоді 1. Формування в молоді соціально-активної позиції шляхом її залучення до соціального проектування. 2. Взаємодія суб'єктів формування соціально-активної позиції молоді.	2	2
Усього		14	4

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	<i>“Теоретичні основи формування соціально-активної</i>	11	13

<i>позиції особистості</i>			
1.	Діяльність волонтерів з формування соціально-активної позиції особистості.	11	13
2.	“Соціальна активність як чинник суспільного розвитку”	9	15
1.	Соціально-статусна ідентичність. Поняття стилю та способу життя.	9	15
3.	“Особливості формування соціально-активної позиції молоді”	9	13
1.	Цілі, завдання, напрями та принципи розвитку соціальної активності молоді в роботах М.Бунакова.	9	13
4.	“Основні напрями діагностики соціально-активної позиції молоді”	11	15
1.	1. Поняття соціального контролю та соціальних санкцій. 2. Види соціальних санкцій (позитивні, негативні, формальні, неформальні).	11	15
5.	“Моделювання процесу формування соціально-активної позиції молоді”	11	11
1.	1. Бюджет часу та програма життєдіяльності особистості. 2. Соціальні ролі (бажані, прийнятні, недоречні). 3. Передбачуваність поведінки рольового партнера.	11	11
6.	“Практика здійснення соціальної роботи з формування соціально-активної позиції молоді”	9	13
1.	Навчання соціальним навичкам («Задавання питання», «Початок бесіди», «Прийняття критики», «Слова вдячності»).	9	13
Усього		60	80

8. Індивідуальні завдання

1. Розкрити сутність понять «активність», «соціальна активність», «позиція», «активна життєва позиція», «соціально-активна позиція». Дайте порівняльний аналіз цих визначень.

Написати есе на тему «Моя активна життєва позиція».

2. Підготувати інформаційні буклети з означеної проблеми.

3. Створити презентацію за заданою структурою (обов'язковим є використання діаграм, графіків, схем, фото як зручної форми подання матеріалу для подальшого аналізу).

4. Підібрати діагностичний інструментарій (анкети, тести, методики) для вивчення рівня сформованості соціально-активної позиції молоді.

5. Розробити модель позааудиторної роботи щодо формування соціально-активної позиції молоді.

6. Розробити авторську тренінгову програму з формування соціально-активної позиції молоді.

Сформувати відеотеку щодо розвитку соціальної активності.

9. Методи навчання

Словесні (пояснення, розповідь, лекція, вступна бесіда, сторітеллінг, навчальна дискусія, мозковий штурм, дебріфінг); наочні (ілюстрування, опорний мультимедіа-конспект, самостійне спостереження, скрайбінг); практичні (вправи, гейміфікація, дослідні роботи); методи усного та письмового контролю.

10. Засоби діагностики успішності навчання

Усне індивідуальне та фронтальне опитування, співбесіда, написання есе і доповідей тощо.

11. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточний контроль Денна форма

Теми навчального курсу	Види робіт			Підсумкові бали (max 25 балів)
	Семінарське заняття	Самостійна робота	Індивідуальні завдання	
Тема 1	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
Тема 2	Виступ – 5/5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	5	10	25
Тема 3	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
Тема 4	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
Тема 5	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
Тема 6	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25

Заочна форма

Теми навчального курсу	Види робіт			Підсумкові бали (max 25 балів)
	Семінарське заняття	Самостійна робота	Індивідуальні завдання	
Тема 1	-	10	15	25
Тема 2	-	10	15	25
Тема 3	-	10	15	25
Тема 4	-	10	15	25
Тема 5	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
Тема 6	Виступ – 5	10	10	25

	Участь в обговоренні (доповнення) – 2			
--	---------------------------------------	--	--	--

Поточний контроль здійснюється за результатами усіх виконаних завдань, передбачених планами семінарських, самостійних, індивідуальних робіт тощо.

Нарахування рейтингових балів здійснюється відповідно до критеріїв оцінювання, систематизованих для кожного з видів робіт та представлено на електронній навчальній платформі Moodle БДПУ.

Підсумковий контроль

Допуск до підсумкового контролю здійснюється якщо здобувач вищої освіти набрав прохідний бал (35 балів).

Підсумковий контроль здійснюється в усній формі (відповіді на перелік запропонованих питань).

Загальна кількість балів за вивчений курс обчислюється таким чином: підраховується кількість балів, набраних під час поточного контролю за всіма заліковими кредитами, та ділиться на загальну кількість кредитів (визначається середній арифметичний бал). Потім до отриманого показника додаються бали, набрані під час заліку.

Підсумкова кількість балів визначається за формулою:

$$m = \frac{3K_1 + 3K_2 + 3K_3 + 3K_4}{n} + 50 = 100$$

де m – кількість набраних балів за вивчений курс;
 n – кількість залікових кредитів;
 50 балів – залік.

Поточне тестування та самостійна робота						Середнє арифметичне за поточну роботу	Залік	Сума						
Тема 1		Тема 2		Тема 3			Тема 4		Тема 5		Тема 6		50	100
T 1	T 2	T 1	T 2	T 1	T 2		T 1	T 2	T 1	T 2	T 1	T 2		
25		25		25		25		25		25				

Шкала оцінювання: національна та ЄCTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	зараховано
78-89	B	
65-77	C	
58-64	D	
50-57	E	
35-49	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням

		дисципліни
--	--	------------

12. Методичне забезпечення

1. Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Формування соціально-активної позиції молоді» для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм навчання.
2. Навчальні мультимедійні презентації.
3. Навчальні фільми.

13. Рекомендована література

Базова

1. Бикова О. Превентивність у формуванні соціальної компетентності. Використання інтерактивних методів / О. Бикова // Соціальний педагог. – 2018. – № 8. – С. 34 – 47.
2. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. І. Звереві. – 2-ге вид. – Київ, Сімферополь : Універсум, 2013. – 536 с.
3. Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» : станом на 20 січня 2018 р. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2558-14>
4. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» : станом на 9 серпня 2019 р. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>
5. Карпенко О. Г. Теорія і практика професійного становлення соціального працівника : [навчальний посібник] / О. Г. Карпенко. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2014. – 192 с.
6. Карпенко О. Г. Теорія та практика соціальної роботи : [навчальний посібник] / О. Г. Карпенко, Н. Ф. Романова. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2015. – 408 с.
7. Кириченко В. І. Сучасні підходи до формування просоціальної поведінки учнів загальноосвітніх навчальних закладів / В. І. Кириченко // Сучасний виховний процес : сутність та інноваційний потенціал «НАІР». – Івано-Франківськ, Україна. – 2014. – С. 84 – 86.
8. Лукашевич М. П. Соціальна робота : теорія і практика : [навч. посіб.] / М. П. Лукашевич, Т. В. Семигіна. – 2-е вид. – К. : Каравела, 2014. – 368 с.
9. Сергеева Л. М. Лідерство : навч. посібн. / Л. М. Сергеева, В. П. Кондратьєва, М. Я. Хромей / за наук. ред. Л. М. Сергеевої. – Івано-Франківськ : «Лілея-НВ». 2015. – 296 с.
10. Соціальна педагогіка : навч. посіб. / [О. В. Безпалько, І. Д. Зверева, Т. Г. Веретенко]; за ред. О. В. Безпалько. – К. : Академвидав, 2013. – 312 с.
11. Тургенєва А. О. Соціально-педагогічні умови формування соціально активної позиції в учнів професійно-технічних навчальних закладів / А. О. Тургенєва // Нова педагогічна думка : науково-методичний журнал / Рівнен.

обл. ін-т післядиплом. пед. освіти, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. – Рівне : Гедіон-Прінт, 2015. – № 4 (84). – С. 129 – 133.

12. Як сформувати світоглядну позицію особистості в дитячому об'єднанні : методичний посібник / наук. ред. Т. К. Окушко. — Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. – 200 с.

Допоміжна

1. Гриценюк І. А. Виховання обдарованої молоді в навчальному закладі професійної освіти / І. А. Гриценюк // Психолого-педагогічні науки. – 2012. – № 5. – С. 88-92.

2. Духовність і моральні цінності сучасної української молоді : аналітична доповідь. – К. : Укр НДІ соц. дослідж., 2013. – 347 с.

3. Завацька Л. М. Технології професійної діяльності соціального педагога : навч. посіб. / Л. М. Завацька. – К. : Видавництво Дім «Слово», 2008. – 240 с.

4. Капська А. Й. Соціальна робота : [навчальний посібник] / А. Й. Капська. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2011. – 400 с.

5. Косо́вєць В. І. Розвиток соціальної активності молоді в умовах соціокультурного середовища села : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.05 / Косо́вєць Валерій Іванович. – К., 2009. – 223 с.

6. Настільна книга соціального педагога / Авт.-уклад.: О. Є. Марінушкіна, І. М. Вишнева, В. В. Носенко. – Х. : Вид-во «Ранок», 2010. – 272 с.

7. Петриченко Л. Система позааудиторної роботи, спрямованої на підготовку майбутнього вчителя до творчої професійної діяльності / Л. Петриченко // Гуманізація навчально-виховного процесу: зб. наук. праць. – Слов'янськ, 2010. – Вип. 11. – С. 33-40.

8. Соціальна педагогіка : [підручник] / За ред. проф. А. Й. Капської. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 488 с.

9. Чолій С. М. Мотиваційно-ціннісний аспект соціальної активності молоді / С. М. Чолій // Проблеми сучасної психології: зб. наук. праць. ККПНУ ім. І. Огієнка, Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – 2010. – Вип. 10. – С. 809-822.

10. Шевців З. М. Сутність соціально-педагогічної діяльності // Основи соціально-педагогічної діяльності : [навч. посіб. для студ. ВНЗ] / З. М. Шевців. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – С. 20-38.

14. Інформаційні ресурси

1. Бібліотека БДПУ <http://edu.bdpu.org>
2. сайт БДПУ <http://bdpu.org>
3. медіатека ФДССО.